

ГУЛЬПА ДІАНА

**ОСНОВНІ ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ»**

*для студентів V-го курсу угорського відділення
Українсько-угорського
навчально-наукового інституту*

Ужгород–2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНСЬКО–УГОРСЬКИЙ
НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА УГОРСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ГУЛЬПА ДІАНА

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ»

*для студентів V-го курсу угорського відділення
Українсько-угорського
навчально-наукового інституту*

Ужгород–2017

ББК Ш 40 я 73

УДК 82.0 (076)

Г- 94

Видання містить короткий виклад теми теорія і методологія літературознавчих досліджень. У ньому розкриваються питання основних методів літературознавчих досліджень, а також дається огляд основних теорій по досліджуваному питанню. Навчально-методичний посібник містить короткий виклад предмету, питання для практичної та самостійної роботи, питання для модульної роботи, питання на залік ітп.

Рецензенти: Чука Є.А., кандидат філологічних наук, доцент;
Дерке М.Ж., кандидат філологічних наук, доцент.

Відповідальний за випуск: Гульпа Д.В., кандидат філологічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою Українсько–угорського навчально–наукового інституту. Протокол №1 від 01. березня 2017-го року та методичною комісією Українсько–угорського навчально–наукового інституту. Протокол № Звід 13. лютого 2017-го року.

Hulpa Diána

AZ IRODALOMKUTATÁS ELMÉLETE ÉS MÓDSZERTANA

Módszertani útmutató
az ötödéves magyar szakos egyetemi hallgatók számára

Ungvár–2017

TARTALOM

Osztályozási kritériumok

A tantárgy célja és feladata

1.Téma: Az irodalomkutatás mibenléte

1.1.Az irodalomkutatás kérdése

1.2.Az irodalomkutatás főbb elméletei.

1.3.Az irodalomkutatás jelenkori állapota.

2. Téma: Az irodalom természete

2.1.Az irodalom meghatározása

2.2.Az irodalom fő jellemzői

2.3.Az irodalmi nyelv problémája

2.4.A köznyelv sajátosságai

3. Téma: Az irodalom problematikája

3.1.A irodalmi szöveg sajátosságai

3.2.A szépirodalom és szórakoztató irodalom

4. Téma: Az irodalom és alkotója

4.1.Az irodalom funkciója

4.2.Az életrajz szerepe az irodalomkutatásban

4.3.Az alkotó személyiségének jelenléte az irodalomban

5.Téma: Az irodalom társadalmi vonatkozásai

5.1.Az irodalom társadalmi vonatkozásai

5.2.A szépirodalom társadalmi hatása

5.3.A tömegirodalom (szórakoztató) irodalom társadalmi hatása

6.Téma: Az irodalmi szöveg

6.1.Az irodalmi szöveg üzenete

6.2.Az irodalmi szöveg közvetítésének módszere

6.3.Az irodalmi szöveg struktúrája

7.Téma: Az irodalom mint kommunikációs folyamat

7.1Az irodalom műfajai

7.2.Az irodalom és a kommunikáció

7.3.Nyelv, irodalom, kommunikáció

Ajánlott szakirodalom a témához

Kötelező olvasmányok listája

Kérdések és feladatok gyakorlati órára

Kérdések és feladatok önálló munkához

Kérdések moduldolgozatra

Kérdések szigorlatra

Szakirodalom a tantárgyhoz

OSZTÁLYOZÁSI SZEMPONTOK

A hallgatók tevékenysége a gyakorlati órán megszerzett pontszámok, valamint a moduldolgozat során megszerzett pontszámok alapján van értékelve. A hallgatók osztályozása négyes pontrendszerben történik: kitűnő, jó, elégséges, elégtelen. Az értékelés során a következő szempontokat kell figyelembe venni:

Kitűnő érdemjegyre a hallgató köteles tökéletesen tájékozódni az irodalmi anyagban, ismernie kell a tanult irodalmi korszakot, a korszakban jelentkező stílusirányzatokat, társadalmi-politikai, gazdasági, kulturális viszonyokat. Kimerítő választ kell adnia a feltett elméleti kérdésekre, tájékozódnia kell a korszak szépirodalmi alkotásaiban, képesnek kell lennie elemezni, értelmezni azokat, valamint párhuzamot vonni saját korával, kihangsúlyozva a szövegben rejlő aktualitást.

Jó érdemjegyre helyes válaszokat kell adnia a feltett elméleti kérdésekre, tájékozódnia kell az irodalmi korszakban, ismernie kell a korszakot meghatározó irányzatokat. Ismernie és értelmeznie kell a korszak szépirodalmi hagyatékát. Válaszaiban megengedett némi, jelentéktelen pontatlanság.

Elégségesre minősíthető a hallgató felelete akkor, ha kevéssé és következtelenül tájékozódik az anyagban, a szépirodalmi alkotások elemzésekor, értelmezésekor hibásan értékeli, értelmezi azokat. Nem képes levetíteni a tanult korszak és olvasott szépirodalmi alkotás tanulságait saját korára, nem képes felismerni az azokban rejlő aktualitást.

Elégtelen érdemjegyre értékelhető a hallgató felelete akkor, ha ismereteiben nagy hiányosságok vannak. Felületesen vagy egyáltalán nem ismeri a tanult korszakot, annak irodalmi hagyatékát. Válaszaiban nem önálló olvasási élményeire támaszkodik, hanem rövid tartalom leírásokra. Nem képes értelmezni a szépirodalmi szöveget és aktualitását sem képes felismernie. A gyakorlati feladatokat vagy egyáltalán, vagy hiányosan teljesítette.

AZ OSZTÁLYOZÁS MÓDSZERE

A hallgatók tudásszintjét 100-as skálán mérik fel, értékelik, a következő módon: gyakorlati órán a hallgató 50 pontot gyűjthet össze, valamint moduldolgozaton is 50 pontot szerezhethet. A gyakorlati feleletek és a moduldolgozat összesített pontszáma 100.

Azok a hallgatók, akik a gyakorlati és moduldolgozat során 90–100-ig terjedő pontszámot gyűjtöttek össze, kitűnő érdemjegyet kapnak és felmentést a vizsga vagy szigorlat alól. Az ennél alacsonyabb pontszámot elérő hallgatóknak, kivételt képez az elégtelenre 0–59 pontra teljesítők esete, akiknek kötelező vizsgázni vagy/és szigorlatozni, egyéni döntés alapján megvan a lehetősége arra, hogy javítson pontszámán, eredményén, vizsgán vagy/és szigorlaton. A bolognai rendszerben a pontozás a következő 90–100-ig A pont, kitűnő; 89–82-ig B pont, erős négyes; 81–74-ig C, gyenge négyes; 73–64-ig D, erős hármas; 63–60-ig E, gyenge hármas; 59–35-ig F, erős kettes, lehetőség van újra írni a moduldolgozatot és javítani; 34–0-ig FX, gyenge kettes, nincs lehetőség javítani a moduldolgozat eredményén.

Irodalomból írt moduldolgozat esetén a hallgató öt elméleti kérdést kap, amely kérdések mindegyike 10 pontot ér, így összesen 50 pontot lehet összegyűjteni. A gyakorlati feladatokra a hallgató szintén 50 pontot kaphat. Gyakorlati órán a hallgató szóban számol be ismereteiről vagy referátum, prezentáció formájában.

OSZTÁLYOZÁSI SKÁLA: NEMZETI ÉS ECTS

az összes tanulmányi eredményért	ECTS szám	a nemzeti osztályozás skálája	
		vizsga, gyakorlati referátum osztályozására	szigorlat osztályozására

adható pontszám			
90 – 100	A	kitűnő	beszámít
82-89	B	jó	
74-81	C		
64-73	D	elégséges	
60-63	E		
35-59	FX	elégtelen, javítási lehetőséggel	nem számít be, javítási lehetőséggel
0-34	F	elégtelen, a tananyag újбóli megismétlésével	nem számít be, a tananyag újбóli megismétlésével

[<http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5330>]. ¹

¹ ЗАТВЕРДЖЕНО наказом ректора ДВНЗ "УжНУ" № 503/01-17 від 03.03.2015 р. Положення схвалене науково-методичною радою ДВНЗ «УжНУ», протокол №2 від 17 лютого 2015 р., і вводиться в дію з першого семестру 2015/2016 н.р. Положення розглянуто та схвалено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «УжНУ» від 26.02.2015 року (Протокол №2)

A tantárgy célja és feladata

A tantárgy célja. Az irodalomkutatás elmélete és módszertana tantárgy fő célja az, hogy a hallgatók megismerkedjenek az irodalomkutatás legfontosabb elméleti kérdéseivel, valamint módszertani kutatásaival. A kérdést történelmi folytonosságában tanulmányozzuk. Kitérünk az irodalomkutatás jelenkori kérdéseinek vizsgálatára is. Elolvassák, megértsék, elemezzék a korszak legjelentősebb irodalomelméleti, módszertani alkotásait. Az elméleti ismeretek közvetítésének fő célja az, hogy a hallgatók megtanulják:

- összegyűjteni és feldolgozni a témával kapcsolatos tudományos, módszertani és kritikai szakirodalmat;
- megismerni és értékelni az irodalmi folyamatokat;
- felhasználni a megszerzett tudást a későbbiekben, a tudományos és pedagógiai tevékenységében.

A tantárgy feladata. Az előadások befejezése után a hallgatónak:

- tájékozódnia kell az irodalomkutatás módszertanában és elméletében, történeti, kulturális és tudományos tekintetben is;
- fel kell dolgoznia a kérdéssel kapcsolatos tudományos irodalmat, gondolunk itt elsősorban az irodalomtörténeti, irodalomelméleti, irodalomkritikai stb. írásokra;
- fel kell dolgoznia a korszakkal kapcsolatos összes ismert forrásanyagot;
- meg kell ismerkednie a korszak ismert kutatóival, történelmi, irodalmi személyiségeivel.

A tananyag elsajátítása után a hallgatónak képesnek kell lennie:

- feldolgozni a tanult korszakkal kapcsolatos összes ismert forrásanyagot;

- elemezni és értelmezni a tanulmányozott korszakban megjelent tudományos, irodalmi alkotásokat;
- felismerni a tanult korszak aktualitását és párhuzamot vonni saját korával;
- a tanulmányozott alkotásokban felismerni azok aktualitását és párhuzamot vonni saját korával, valóságával.

1.Téma: Az irodalomkutatás mibenléte

1. Az irodalomkutatás kérdése
2. Az irodalomkutatás főbb elméletei.
3. Az irodalomkutatás jelenkori állapota.

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az irodalomkutatás kérdésével foglalkozunk. Ezen belül az irodalomkutatás főbb elméleteit, módszertanát és jelenkori állapotát ismertetjük. A kérdés tárgyalásakor Wellek és Warren *Az irodalom elmélete* c. tanulmányára hagyatkozunk. A kutatók összehasonlítják az irodalom és irodalomkutatás fogalmát, s ennek kapcsán megjegyzik, hogy: „Két különböző tevékenységről van szó: az egyik alkotó jellegű, a művészethez tartozik; a másik, ha egészen pontosan nem is tudomány, a tudás, illetve az erudíció egyik neme...Az irodalomtudománynak megvannak a maga érvényes módszerei, s ha nem is mindig azonosak a természettudományokéval, de szintén intellektuális módszerek [Wellek–Warren, 17–18.o.]”

Kitérünk az irodalomkutatás társadalmi vonatkozásaira is, ezzel is hangsúlyozzuk, hogy az irodalomnak társadalmi funkciója is van.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. J. Lotman: *A művészi szöveg paradigmaticájának szintjei és elemei*, Szöveg—modell—típus, Budapest. – 1973. – 105.
2. Bárczi Géza. *A magyar nyelv életrajza*, Budapest: Gondolat. – 1963
3. Benkő Loránd. *A történeti nyelvtudomány alapjai*, Budapest: Tankönyvkiadó. – 1988
4. Gadamer, Hans-Georg. *Igazság és módszer*, Budapest: Gondolat. – 1984
5. Wellek-Warren. *Az irodalom elmélete*. – Budapest. – Gondolat Kiadó, – 1972

6. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1254/125413.htm>
7. http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_542_04_A_magyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html
8. http://www.scolar.hu/custom/scolar/image/data/belelapozopdf/ungvari_sze_pseg%20belelapozo.pdf

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Georges Renald: Hogyan határozhatjuk meg egy irodalmi korszak határait
2. Stéphanie Sárkány: Az irodalomkutatás társadalmi szempontjai
3. Thomka Beáta: Prózapoétika vagy narratológia?
4. Fried István: Összehasonlítás és kultúraköziség

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁRA

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Dolgozza fel Szathmári István: A magyar irodalmi nyelv és stílus kérdései c. írását;
2. Ismertesse az irodalomkutatás fő alapelveit;
3. Értelmezze az irodalomkutatás kérdését.

TÉMÁK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonytságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a

témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Wellek-Warren irodalomkutatásról vallott nézeteit;
2. Tanulmányozza a jelenkori irodalomkutatás feladatáról vallott nézeteket;
3. Értelmezze Fried István: Összehasonlítás és kultúraköziség c. írásának idézett részét: A tudományosnak mondott-hitt irányzatok részint „leképezik”, részint „megelőlegezik” azokat a folyamatokat, válaszutakat, alternatívákat (amelyek nem bizonyosan alternatívák), amelyeket környezetünkben, szűkebb és még inkább tágabb kontextusunkban észlelünk, érzékelünk, és amelyek közvetve is, közvetlenül is, láthatóan és láthatatlanul napi életvitelünket meghatározzák, vagy tartanak igényt annak meghatározására. Egyfelől a globalizálódás kísértete járja be (immár nemcsak Európát, hanem) a világot, a „világállam” kísértete, amely az egyneműsítést, a szabványosodást, egyesektől falanszter-univerzumként rémálmodott kollektivitást vizionálja elénk, másfelől – szintén kísértetként kísértve – a kisállamiság idillikusként önmagát megjelenítő illúziója „harmadik útja”, az egyediségnek, az individualitásként jelzett különállásnak ábrándja, nem egyszer egy olyan önmagába zárt, „ablaktalan monász”-é, amely legföljebb Leibniz elméletében mondhat a magáénak létezését, „realitást”; egyszóval: a nagy meg a kis világok egymást nem vagy alig értve, egymást rontva, egymás szavahihetőségét kikezdve érintkező szembefeszülése tetszik föl különféle nézetek, jövőmondások nyomába eredve. Ami a tudomány területén a felületes univerzalitás és a kisszerű szakosodás dichotómiájában jelenítődik meg, olyas megfogalmazódásokban, mint például az általános meg az egyes vitahelyzetének abszolutizálódása; konkrétan: az általánosnak vélt törvényszerűségek elméleti (jellegű) elvonatkoztatása és az egyes esetekben megmaradás, az „adalékok”-ba rögzülés, másként szólva: anyagtalanság teoretikus megközelítés és tényként feltételezett adatok tudományként,

„igazság”-ként elfogadása; újabb változatban: jórészt a felszínnél tovább nem hatoló, ám önmagában eszes-logikus gondolatfűzér (legyen szó egy nemzeti vagy egy európai irodalomtörténetről, a tudományos „haladás” problematikájáról vagy a világgazdaság ajánlatairól a világ más-más feltételek, történeti hagyományok között létező államainak), a másik póluson a nem kevésbé felszínesnek bizonyuló önelvűség, amely nem vesz tudomást a tudományok, a művészetek, a gazdasági-politikai háttér, környezet bonyolult érintkezéseiről; nem lezárásul, pusztán átvezetésül a jelen dolgozat címeibe (fő- és alcímébe) foglalt megnevezések immár részletesebb, régiókkal példálózó kifejtéséhez: valójában a globális és az eseti megközelítések nem az egészelvűség versus részletkutatás alig összeegyeztethető ellentétében kapnak alakot, hanem eleve félrevezető kérdésfeltevésekben artikulálódnak; kibékíthetlenséget tételeznek ott, ahol megrögzött előítéletektől kellene eltávolodni, dichotómiát konstruálnak a befogadás által létrehozható kölcsönös értés helyébe. S hogy még világosabban körvonalazzam a problémakört: a tudományok, a művészetek, a világról való ismeretek a tudásfelhalmozódás több ezer esztendeje alatt oly mértékben szaporodtak föl, torlódtak egymásra, lettek sokrétűek, hogy még egy nemzeti irodalom történetének áttekintése is hovatovább lehetetlen, heroikusan reménytelen vállalkozássá vált, a kurta emberi élet az ehhez az áttekintéshez szükséges ismeret megszerzésének töredékét teszi csak lehetővé, arról nem is szólva, hogy a kompetencia köre egyre szűkebbnek bizonyul. Szakmánál maradva: (irodalom)történészek olykor egy-egy rövidebb korszak, egy-egy alkotó kutatóivá lesznek, a szakdiszciplinán belül is szakosodnak: 1848/49 magyar eseményeiben úgy-ahogy eligazodnak, de már az 1850-es esztendő ismeretlen világ a számukra; s ha a magyar 1848/49 minden napjáról tudnak valamit, annál kevesebbet arról, mi történt ekkor Csehországban, a szlovén területeken (Svédországra vagy Portugáliára már nem is merek gondolni). A „germanista” teljesen jártas esetleg Goethe élete és művei tíz (jó, legyen húsz)

esztendejében, s egy életem át kutathat úgy, hogy a Goethe-kortárs magyar, orosz vagy akár olasz poétákról fogalma sincs. Mindezzel szemben – oktatási, „művelődési” – célból sorra jelennek meg a bevezetések, a rövid történetek egyes szakterületekről, zanzásítva kínálva föl egy-egy földrész, ország, államszövetség történelmét, irodalom- és/vagy művészettörténetét.

Kiélezve fogalmaztam, a vélt tanulságokat kiélezve fogalom össze: nemcsak a műveltségfogalom és műveltséganyag strukturálódott át, a XXI. századra végképpen, a pozitivistának bélyegzett adathalmaz agresszív védekezőpozícióban, az anyagtalannul teoretikus elvonatkoztatás agresszív támadópozícióban, hanem a természetes változások, változtatások arra kényszerítettek, hogy az alternatívákként feltüntetett irányzatok elemzésére sort kerítsünk. Amit egyben olyképpen is értelmezhetünk: újra föltehetjük Goethe 1820-as esztendőkbéli kérdéseit a világ- és a nemzeti irodalmak viszonyáról. Kevésbé allegorikusan: valós lehetőség-e ma a tudományköziség (interdiszciplinaritás), a kultúraköziség akkor, amikor már egyre több jele van annak, hogy például az irodalomtörténet és a művelődéstörténet mind közelebb kerül egymáshoz (anélkül, hogy az irodalomtörténetnek a művekre, a poétikára és a retorikára vonatkoztatottsága kárt szenvedne, és anélkül természetesen, hogy a művelődéstörténet feloldódna egymás mellé rendelt diszciplínák keverékében)? Ugyanilyen hangsúlyosan vetődik föl: vajon tartható-e még a „komparatiztika” leszűkítése az összehasonlító irodalomkutatásra/történetre/tudományra, vajon az összehasonlítás (ugyanúgy) nem más tudományok módszeres eljárásának fontos összetevője-e? A két, látszólag széttartó kérdést összefogva: vajon lehetséges-e a különféle tudományágak „komparatiztiká”-ja közös vonásainak föllelése, keresése? S ha a komparatiztika, az összehasonlító irodalomtudomány egyes művelőinek szándéka és intenciója szerint, a dialógus, a párbeszéd tudománya, nemcsak a különféle, egymással olykor hadakozó (s nem vitatkozó) irodalomtudományos iskolák közös többszörösét kutatva (nem bizonyosan a legkisebbet!), hanem

mindazt, ami átjárást, egymást kölcsönösen meg/átvilágító alkalmat szervez az egyes tudományágak közt; a tudományköziségnek olyasféle lehetőségét, amely idézve egy értekezőt a különféle tudományokról, kultúrákról tételezi, hogy elméletük sem nem objektív, sem nem érdekmentes, hanem kulturálisan és ideológiailag meg van határozva, miközben az ideológiai meghatározottság kultúraspecifikus, mivel a különféle nemzeti kultúrákban különféle ideológiai nyelvek dominálnak [<http://www.forrasfolyoirat.hu/0101/fried.html>];

4. Tanulmányozza az irodalomkutatás főbb módszereit.

2. Téma: Az irodalom természete

1. Az irodalom meghatározása
2. Az irodalom fő jellemzői
3. Az irodalmi nyelv problémája
4. A köznyelv sajátosságai

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában tisztázzuk az irodalom fogalmát. Kitérünk az irodalmi nyelv problematikájára. Ismertetjük az irodalmi nyelv sajátosságait, eszközeit. Foglalkozunk a köznyelv kérdésének vizsgálatával. Összehasonlítjuk az irodalmi és köznyelvet. Az összehasonlítás célja, nemcsak az, hogy kimutassuk a kettő közötti különbségeket, de az is, hogy megvizsgáljuk azok hatását az egyes olvasó szellemi, társadalmi nevelésében. Ennek a kérdésnek a kapcsán idézzük Wellek és Warren e kérdéssel kapcsolatos nézeteit: „...mennyiségi alapon lehet az irodalmi nyelvet megkülönböztetni a változatokban bővelkedő mindennapi nyelvhasználatától. Az előbbi az utóbbinál jóval céltudatosabban és szisztematikusabban aknázza ki a nyelvi lehetőségeket. Az alanyi költő műveiben kitárulkozó személyiség sokkal összetettebb és egységesebb, mint azoké az embereké, akikkel a mindennapi életben találkozunk” [Wellek-Warren, 32. o.].

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Kulcsár Szabó Ernő. A magyar irodalom története 1945–1991, Budapest: Argumentum. – 1993
2. Kulcsár Szabó Ernő. Történetiség – megértés – irodalom, Budapest: Universitas. – 1995
3. Trudgill, Peter. Bevezetés a nyelv és a társadalom tanulmányozásába, Szeged: Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Kiadó. –1997
4. Zsemlyei János. A mai magyar nyelv szókészlete II. rész. Kolozsvár. – 2009
5. http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_542_04_A_magyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html
6. <http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/alknyelv/s.htm>
7. <http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/ZsemlyeiNyugatba.pdf>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Szegedy-Maszák Mihály: A magyar irodalom története II. (Az irodalmi nyelv) c. rész
2. Zsemlyei János: A mai magyar nyelv szókészlete II. rész
[<http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/ZsemlyeiNyugatba.pdf>]

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Tanulmányozza és értékelje Ungvári Tamás köznyelvről vallott nézeteit;
2. Ismertesse az irodalom fogalmát;
3. Ismertesse az irodalmi nyelv kérdését.

TÉMÁK ÉS KÉRDÉSEK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Dolgozza fel [Szegedy-Maszák Mihály: A magyar irodalom története II. \(Az irodalmi nyelv\)](#) c. részt és értelmezze a szövegből vett idézetet: **Az irodalmi nyelv**

Az emberi képzés általános lényege az, hogy általános szellemi lényé tesszük magunkat.

Így az egyes egyén eleve mindig a képzés útján halad, s állandóan csökkenti saját természetiségét, mert a világot, amelybe belenő, a nyelvben és erkölcsben az emberek képezik

(Gadamer 1984, 32, 34).

A magyar nyelv irodalmi változatának – a történeti korokban mint kiművelt és területek fölötti nyelvváltozatnak – kezdeti kialakulását általában a középkori kancelláriai oklevélírás nyelvi gyakorlatától szokás számítani, majd a 16. és 18. század között a kialakulásnak és kialakításnak, illetve ezek megszakítottságának a váltakozása a jellemző. A hosszú történeti fejlődésnek az egyik legfontosabb szakasza a nyelvújításként megnevezett nyelvi kodifikáció, a magyar történelemben az 1770-es évektől az 1830-as évekig terjedő időszakban.

Szociolingvisztikai értelemben vett irodalmi nyelvről, sztenderd nyelvváltozatról e kodifikáció, azaz rögzítés után lehet beszélni. A rögzítési folyamat legfontosabb műveletei első változatban a Magyar Tudós Társaság

megalakulásának első két évtizedében, még 1848 előtt megtörténtek. Az irodalmi nyelv ekképp egyszerre tartalmazott leíró és előíró összetevőket, egyszerre volt puszta minta és etikai alapú elvárás. Az irodalmi nyelv fogalomtörténete az 1850-es évektől válik igazán lényegessé.

Ettől kezdve a szépirodalmi alkotások létrehozása, befogadása és kritikája egy valamely mértékig rögzített, eszményinek tartott nyelvváltozathoz viszonyítva történt, s e viszonyítás fontos szerepet játszott. E viszonyítás által az irodalmi alkotások feldolgozott és önmagukra visszautaló kapcsolatba kerültek nemcsak irodalmi elődeikkel, az irodalmi nyelvi hagyománnyal (ez korábban is megtörtént), hanem általában a magyar nyelv változataival. E mindinkább dialogikus hálózat azután elkezdte fölszámolni önmaga hierarchikus és statikus jellegét, folyamatos átalakulást eredményezve.

Az irodalmi nyelv egyszerű megközelítéssel egy nyelvnek a magaskultúra által részben mesterségesen kialakított nyelvváltozata, amely az esztétikai kifinomultság mellett a fogalmi árnyaltságra és összetettségre összpontosít, egyetemes és nyelvspecifikus eszmény vagy eszmények alapján. Létrejötté szorosan összefügg a polgárosodással, a polgári Bildung eszményével és a nemzeti jellemzők kifejlésével, továbbá a nyelvre irányított diszkurzív figyelem, (ön)értelmezés és értékelés kialakulásával.

Az irodalmi nyelv egyik jellemzője az intellektualizációval kapcsolatos. E jellemzőt a Prágai Nyelvész kör már az 1920-as években fölismerete. Garvin megfogalmazásában: „a sztenderd mindenekelőtt a nyelvközösség kulturális és intellektuális kommunikációját szolgálja, s lehetővé teszi számára, hogy az e lényeges területeken a saját nyelvét használja” (Garvin 1998, 92). Mivel a nyelv megismerés, ezért a kulturális és intellektuális kommunikáció nem csupán a világra irányul, hanem a világ részeként a közösségre, annak tagjaira és nyelvére is, folyamatosan önalkotó módon.

A másik jellemző az egységesség és belső különbözőség, illetve az eszmény és a megvalósulás közötti viszony. A nyelv és a nyelvközösség közötti viszony

dinamikus jellegét, történetiségét számon kell tartani a sztenderd értelmezésekor. Így nem annyira sztenderd nyelvváltozatról lehet beszélni, hanem inkább sztenderdizációról, tehát olyan folyamatról, amely a sztenderd nyelvváltozat létrehozását, azután kiterjesztését és fenntartását célozza. Ekképp „a sztenderd olyan nyelvváltozat, amelyben minimális a forma variációja és maximális a funkció variációja” (Milroy–Milroy 1985, 27)

[http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_542_04_A_magyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html].;

2. Tanulmányozza az irodalmi és köznyelv közötti minőségi különbségeket;
3. Tanulmányozza a jelenkori köznyelv állapotát;
4. Tanulmányozza a modern irodalmi nyelv jelenkori értelmezési nehézségeit;
5. Az idézett szépirodalmi és köznyelvi szövegben mutassa ki a közöttük lévő stiláris különbségeket:

Németh László: Égető Eszter (részlet): **Menekülők és maradók**

Eszter aggódva figyelte a két fiát. Olyan érzése volt, mintha meg készült volna szakadni valami - nem is tudta: benne-e vagy a világban. Olykor benn a testében, a méhiben volt ez az érzés (mintha az egymással szembekerült fiúk ott, egykori fészükben is marakodtak volna). Minthogy épp ebben az időben maradt el a baja, sokszor nem is tudta, a maga változása-e az vagy a testébe szálló idegesség, ami ezeket a görcsöket okozza. Máskor a tavaszi égben, a szomszéd tűzfal repedéseiben, a déli harangszó lármás, vontatott kongásában érezte a készülő szakadást, mintha a verandai szék egy szappanbuborék közepén volna, s az egész kis szivárványló világ, mely néha, mint a buborék, emelkedni, keringeni kezd vele, bármelyik pillanatban elpattanhatna. Minthogy állapota szédülésekkel járt, sokszor erről az érzésről sem tudta, hogy előérzet-e vagy vértódulás.

A háború első éveiben nem voltak ilyen szorongásai. Az újságokban olvasta, de az ösztönével nem érezte, hogy háború van. Emlékezett még az első világháborúra: az sokkal nyomasztóbb volt. Ahogy visszagondolt rá, mintha mindig csúnya őszi idő lett volna, az ónos esőben bakancsok cuppogását hallotta az ember. Pedig őneki akkor sem volt nagyobb baja. Tunyogi nagytata kifakadásait kellett hallgatnia a rekvirálásokról; a nagy, embernyűvő üzem azonban ott morgott folyton a levegőben. Ez a háború másképp indult. Nem volt olyan

taposómalomszerű; hiányzott belőle a pokol egyhangúsága. Egy-két hétre meglódult; a lapok nagy győzelmekről írtak; aztán folyt minden tovább, az évszakok nem vesztették el színüket a háborútól. Józsi kiszámította, hogy a villámháborúkkal mennyi vér spórolódik meg. "Sokan azt hitték - mondta -, hogy a haditechnika fejlődése véresebbé teszi a háborúkat. Épp ellenkezőleg: a technikai fölény gyorsabban hozza meg a döntést. Aki úr lesz a másik fél légitérén, annak már csak be kell vonulnia. A lengyel hadjárat alig százezer emberbe került. Egy Isonzó-csatában több ember pusztult el, mint Franciaország vagy a Balkán meghódítása alatt."

Eszter gyanakodott az ura száadataira s arra a hallgatásra, amibe egy-egy villámháború után Európa egy része merült. Az azonban biztos, hogy testi rosszulétet nem érzett miattuk; az árvíz, mely Égető nagypapa szőlejét megnyomta, nagyobb csapás volt őfeléjük a háborúnál. Még József egyetemi szereplése aggasztotta a leginkább. József mégiscsak patikus lett, ahogy az apja követelte. Szegeden járta az egyetemet, de ott is ankétokkal, műsorösszeállítással, néprajzi és zenei szemináriumokkal, folyóiratszerkesztéssel, könyvnaprendezéssel, sorskérdés-kiállítással s más effélékkel töltötte el az idejét. A diákszövetségben mindjárt a háború kezdetén két "frakció" támadt. A nagyobbik rész megmámorosodott a német győzelmektől, s nézte, honnét támad a vezér, aki a magyarokból is kihoz valami ilyet; a másik rész - az írók olvasói - viszont a volksbundisták terveivel ijesztgették egymást.

Magyarországba, ha egy nagy kertet csinálnak belőle, még ötmillió embert be lehet préselni. Némelyikük látta is Nürnbergben vagy Münchenben azt a kartotékot, amelyben megvolt, hol mit kell megszállniuk, s ki az az egy-kétezer ember, akit a terv végrehajtása előtt a nemzetből ki kell emelni. Szegeden ez a szárny rendkívül erős volt, s Eszter, ha büszke volt is a fiára, aki már mint golya a vezérkarba került (titkos mozgatójával, a világhírű professzorral is összeismerkedett), féltette is, hogy inkább játszott, mint valódi hevességgel a kémelhárítót vagy a rendőrséget egyszer csak magára szabadítja. Amikor a németek Jugoszlávia ellen fölvonultak, különösen nehéz napjai voltak. Józsefék az előző héten hívták le Szegedre a németellenes írókat. Az összefogdosás azonban elmaradt. A németek, úgy látszik, nem akartak a "szövetséges" fészekaljába benyúlni; a mi kormányunk meg maga sem bánta, ha az ifjúságban a németek s bámulóik ellen egy kis ellenanyag képződik. A németek nyerték a csatákat, az ifjak pedig (ha nem is úgy, mint Méhes tervezte) csinálták a táboraikat, ankétjaikat és népfőiskoláikat. Hódítás és ellenállás, a nagy viharnek ezen a szélcsendes partján, megvoltak egymás mellett. Az sem változtatott sokat a dolgon, hogy a harmadik nyáron egy-kétszázezer ember, mint valami hadgyakorlatra, elindult Oroszországba. Mindenki tudta, hogy úgy mennek oda, mint az osztrákok hajdan Napóleonnal.

Csomorkányról kevesen voltak oda: inkább dunántúli hadtesteket vittek. Sorozás, bevonulás volt, de nem sok. Akik itthon maradtak, jól adták el a termést; a szövőgyár munkásai rádiót vettek, s József minden héten nyolc-tíz új könyvvel jött haza.

Először akkor állt belé az a rettenetes érzés, amikor kiderült, hogy Lőrinc jelentkezett az SS-be. Szűcs Bandi tudta ki a dolgot. Bandi jogász volt, de itthon famuluskodott az apja irodájában. József barátai közt ő volt az igazi bennszülött, cigányos mosolya hol a gimnazista lányok csoportjában tűnt föl, hol a csomorkányi különöckök kapualjában. Ha József otthon volt, ő másnap megjelent, s halk, meleg, nazalizáló hangján, mely inkább a meghittségekre való törekvésből, mint orrhibából eredt, órákon át cserélte vele a pesti s az itthoni híreket. Az évek során annyira odaszokott a házhoz, hogy akkor is meg-megjelent, ha József, ami megtörtént, hetekig odavolt. Ilyenkor Lőrinc technikai folyóiratát nézegette, vagy kis Esztivel próbált a régi, gyerekkori alapon enyelegni. Eszter gondolt is rá, hogy jó vő lenne belőle. Kis Eszti nem is túlságosan szép lány; eleven s ügyes, de a termete kicsiny, az arcbőre göcsörtös, zömök, erős lába inkább megbízható, mint szép. Bandi viszont olyan jó természetű fiú! Ezen a délutánon azonban - épp Eszter nyitott ki neki - nem a fényes, összemelegedő mosolyával bújta be; piros arca csaknem sápadt volt az ünnepélyességtől, s hangja sem a nyájasságtól, hanem küldetése fontosságától kapta az orros hehezetet. - Lőrinc, nem tetszik tudni, itthon van? - kérdezte mindjárt a kapuban. - Nem; azt hiszem, elment, Bandikám. Mostanában folyton légótanfolyamon van - mondta Eszter, nem is gyanítva, mit készít neki Bandi lompos mozgásában a rejtélyes lóbálkozás. - Mert négy szemközt szeretnék mondani Eszti nének valamit.

Akkor tudta meg, a Józsi duplaajtájú szobájában. - Én soká tépelődtem, hogy megmondjam-e - fejezte be Bandi még több hehezetel. - Lőrinc a barátom, s az ember a barátja titkait úgy tekinti, mintha az övéi volnának. De aztán mégis úgy döntöttem, hogy közlöm a dolgot Eszti néivel. - S ez egész biztos? - nézte őt Eszter, míg az a szörnyű érzés, mint egy ködben támadó rohamcsapat, minden reszketni és szorulni tudó részét megszállotta. - Sajnos, ez egész biztos. Van egy volksbundista ügyfelünk, attól tudom. Ha parancsolni tetszik, pontosabb adatokkal is szolgálhatok. Ó, az iszonyú volt, amikor az a hír az ő vérével egész összekeveredett. Nem is tudta hirtelen, mihez fogjon. Szegháton történt: bemegy a szobájukba, az emeleten, az ablak nyitva, s kis Lőrinc ott áll a párkányon. Sem rászólni nem mert, sem lépni, sem lélegzeni. Így volt most is. Lőrincet vegye elő? Ha képes volt jelentkezni, képes lesz megszökni is. Az urának szóljon? Józsi föl lesz háborodva, s nem fog semmit elintézni. "A maga nevelése", "az Égető-hóbortosság" - hallotta előre. Ez különben annyi, mintha Lőrincnek szólt volna. Közben minden perc veszteség, háthogyha holnap

behívják már. Kétségbeesésében csak Bandinak könyörgött, hogy el ne menjen. Mintha ő is csak addig lett volna veszélytelen, amíg itt van a szeme előtt a titkával. Azt hitté, nem lehet kibírni ezt a rémületet. Pedig ez csak olyan volt, mint fogfájásnál az első vad lüktetés. A leghevesebb, de újság még; a szervezet győzi, picit még csodálja is és kíváncsi rája. Hanem a harmadik, a negyedik nap s az azután jövő napok és hónapok végig nem látó törődése! Hármasban ettek kis Esztivel a nádasztalon, a konyha előtti folyosón. Érezte, hogy halálosan sápadt; nagyon szépen kell ennie, megnyomnia a kést, villát, hogy el ne kezdjen a kezében táncolni. S közben nem mert fölneézni, nehogy Lőrinc ott lássa a szemében a titkát. Kis Eszti kétszer is ránézett, másodszor a derekát is átfogta. - Mi bajod, anyukám? A vasalásra hivatkozott, rossz a villanyvas, faszénnel kellett vasalnia. S közben érezte, hogy Lőrinc rá-rápislant, s nagy, játékos szeme szűkülve kutatja a sápadtságát. Egy kérdésen törte a fejét, aminek a szemjátéka alatt ő is rálehetne. - Légmentelmi tanfolyamon voltál? - emelte rá végre a szemét. Tudta Banditól, hogy a volksbundistákhoz jár. El sem képzelhette, kik Csomorkányon a volksbundisták. Egy vízszelőt hallott meg egy állomásfelvigyázót. Lőrinc úgy nézte őt, mint akit elárultak. Inkább makacsságból mondta csak: - Ott voltam. - S várta, hogy az anyja sápadtsága kipattanjon [<http://mek.oszk.hu/04300/04329/html/02.htm#8>].

Fejős Éva: Hotel Bali (részlet):

Nem jössz el velem? – kérdezte hirtelen. Giancarlo meglepett arccal nézett rá, de láthatóan jólesett neki a kérdés.

- Nem úgy szerveztem az életemet, ahhoz szabadságot kellett volna kérnem – mentegetőzött.

- Oké, csak egy kósza ötlet volt. Nehéz most elmennem – felelte Szilvia.

- Visszajössz hamar. Nemsokára újra találkozunk. És úgyis együtt leszünk most már... - nem folytatta a mondatot.

- ...amennyit akarunk – mondta ki helyette Szilvia.

- Jól fogod érezni magad – fogta meg a kezét Giancarlo. –Viszontlátod majd azokat, akikkel együtt nőttél fel. Hidd el, nagyon jó lesz.

- Bár igazad lenne – mormolta Szilvia, már magyarul, aztán lerakta a mellette lévő ülésről a padlóra a laptopját, hogy ne essen le egy hirtelen fékezéskor, és rálépett a gázpedálra. A városfalig integetett Giancarlónak, ott megállt, amíg feltette a fülére a bluetooth-t, benyomott a mobilján egy számot, majd kifordult jobbra, az országútra.

- Ciao – szólta bele a telefonba. – Régóta nem beszéltünk.

- Sylvia, drága – hallotta a srác még mindig kicsit kamaszos hangját. Pedig a „srác” vele egyidős volt. – Már aggódtam, hogy úgy mész újra férjhez, hogy nem én leszek a tanúd.

- Hát... nem te leszel – nevette el magát. – Félek, Giancarlo családja kiakadna, ha a volt férjem lenne az esküvői tanúm. Igazság szerint, azt sem tudják, hogy egyszer már férjnél voltam.

- Akkor hát lesz második esküvőd? – kicsit meglepett volt Stefano hangja.

- Ja, hát az nem biztos – nevetett újra Szilvia. – Tényleg, lehet, hogy nem lesz. Ha rajtam múlik. Így is jól vagyok.

- Azért biztosan nem lesz olyan vicces a következő házasságod, mint az első volt.

- Az biztos – felelte, és magában mosolygott. Stefano mellett átélt egy- s mást, de az nem is igazi házasság volt, úgy éltek egy lakásban, mint két barát. Három évig tartott a házasságuk, de amikor Szilvi már dolgozott a tanulás mellett, és pénzt is keresett, úgy érezte, hogy a saját lábára kell állnia, elég volt a furcsa társbérletből.

Stefano vitte el őt Magyarországról. Akkor már másodszor jött Budapestre az osztályával, és Szilvinek is megszervezte az utazását. Örültek a viszontlátásnak, és annak is, hogy hamarosan Olaszországban találkozhatnak újra. Amikor Stefano megérkezett, Szilvi szinte nem is volt önmaga. Bár még csak törte az olaszt, a külföldi srác volt az egyetlen, akinek elmesélhette, mi nyomja a lelkét. Elmondta neki azt is, hogy nem akar tovább Magyarországon élni, az emlékeivel... Így született meg a Nagy Terv. Költözzenek össze, házasodjanak össze – hiszen ez mindkettejük számára menekülés egy nehéz helyzetből. Szilvit persze óvták a szülei, de a lány nem hallgatott rájuk. Hiába győzködtek: a szerelem hamar elmúlik – neki mennie kellett. Az emlékei, és persze tettének következményei elől menekült.

- Regényt írok – bukott ki Szilviből hirtelen.

- Ez ultra jó, majd elolvasom. Miről szól?

- Van benne néhány... önéletrajzi elem – felelte óvatosan.

- Például? Hogyan köss névházasságot azért, hogy olasz állampolgár lehess? Praktikus kis kézikönyv, hasznos tudnivalókkal? Olaszul írod?

- Magyarul. Nem kézikönyv, hanem regény. Érted, fikció. Vagyis nem teljesen.

- Praktikus tanács nincs is benne?

- De van.

- Mondasz egy példát?

- Például... - hallgatott el Szilvia egy pillanatra, majd folytatta: - hogyan tegyük tönkre az életünket néhány óra leforgása alatt, és hogyan tegyük tönkre még másik pár ember életét is ugyanennyi idő alatt.

- Nem. Nem hiszem el, hogy erről kell írnod. Megörültél, Sylvia? – kérdezte a srác, és Szilvi hallotta az aggodalmat a hangjában. – Semmi szükség arra, hogy gyötörd magad olyasmi

miatt, amin úgysem tudsz változtatni. Nem tehetsz semmiről. Ezt annak idején már ezerszer átbeszéltük, azt hittem, te is beláttad, hogy nem vagy hibás. Amúgy pedig... amúgy nem tetted tönkre sem a saját életedet - hiszen éppen szerelmes vagy és boldog, az esküvődre készülsz -, sem másokét. Mit akarsz? Vezekelni? Vagy mi a célod ezzel a könyvvel?

- Stefano, csak te tudod, hogy mi történt, senki másnak nem meséltem el. Belül tovább dolgozott bennem a történet, forrt, rohasztott, nem tudtam szabadulni a bűntudattól, éveken át nem tudtam. Hazudtam, fájdalmat okoztam, bűnt követtem el... nem voltam boldog. Most sem vagyok az, mert nem kapom meg a feloldozást senkitől.

- Tőlem megkaptad. A többiektől, akik részesei voltak a történetnek, megkaptad. Senki sem hibáztat téged semmiért, az egész azért van, mert túlságosan érzékeny vagy, és mindenért önmagadat okolod. Mit akarsz még? Meg akarod keseríteni az egész életedet?

- Pontosan ezt nem akarom – felelte, és Tarvisiónál ráfordult az autópályára. – Pontosan ebben segít a regényírás. Olyan, mint egy terápia. Kírirom magamból, és talán meggyógyulok.

- Ha úgy érzed, segít rajtad – és nem felkavar -, hogyha újra felidézed... akkor írd. Csak ne jelentess meg [http://konyves.blog.hu/2009/01/18/fejosa_eva_hotel_bali_reszlet].

3. Téma: Az irodalom problematikája

- 1. A irodalmi szöveg sajátosságai**
- 2. A szépirodalom és szórakoztató irodalom**

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az irodalom problematikájának tanulmányozásával foglalkozunk. A kérdésen belül tárgyaljuk az irodalmi szöveg sajátosságait, valamint a szépirodalom és szórakoztató irodalom jellemzőit. Összehasonlítjuk a szépirodalom és szórakoztató irodalom témavilágát, szerkezeti felépítését, nyelvezetét, stílusát. Megvizsgáljuk az olvasói ízlésre, igényességre, világlátásra gyakorolt hatását. A szórakoztató irodalom, olvasó szemléletére gyakorolt negatív hatásával foglalkozunk. Az irodalmi szöveg társadalmi vonatkozásairól is szó esik.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Imre László – Nagy Miklós – S. Varga Pál, A magyar irodalom története 1849-től 1905-ig, Debrecen, 1998.
2. NYÍRI Kristóf, Bevezetés. Az információs társadalomtól a tudásközösségekig = Mobilközösség – mobilmegismerés. Tanulmányok, szerk. NYÍRI Kristóf, Bp., MTA Filozófiai Kutatóintézete, 2002, 8.
3. Szegedy-Maszák Mihály . „Bevezetés a szépirodalomba”, in Balassa Péter (szerk.) *Dyptichon*, Budapest: Magvető, – 1988.– 108–126.
4. Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés. Szerk Orosz Magdolna – Rácz Gabriella. – Budapest, Bölcsész Konzorcium. – 2006
5. http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_542_04_A_magyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html
6. <http://mek.oszk.hu/05400/05477/05477.pdf>
7. http://www.irodalomismeret.hu/files/2014_1/szuts_zoltan.pdf
8. <http://www.18pedagogia.hu/sites/default/files/node/attachments/az-alkimista.pdf>
9. <http://literart.org.ro/files/A-rozsa-neve.pdf>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Szűts Zoltán: Irodalom és medialitás
2. Ungvári Tamás: Poétika
3. Arisztotelész: Poétika

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és

történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Értékelje Ungvári Tamás: Poétika c. tanulmányában az irodalom kialakulásával kapcsolatos nézeteit;
2. Értelmezze Szűts Zoltán: Irodalom és medialitás c. írásából idézett részletet:
SZÜTS ZOLTÁN Irodalom és medialitás¹ Az internetes publikációs paradigma és az online szövegek értelmezésének kérdései A medialitásról való beszéd fő kérdései a kortárs médiatudományi recepcióban a szöveg hordozójához és a rögzítés technikájához kapcsolódnak. A digitális paradigmaváltás következményeként a szöveg különvált eddigi hordozójától, a nyomtatott könyvtől (újságtól) és a digitális környezetben a hordozójává az adattároló, leíró nyelvűvé a hipertext, megjelenítőjévé pedig a képernyő vált. Ezzel együtt fölértékelődött a kommunikáció- és médiajelenségeknek az irodalomról való beszédben játszott szerepe, másrészt pedig az irodalomról, és ezzel a hipertextről szóló vita egy szélesebb, az elektronikus, internetes és mobilkommunikációval egy horizontba került. A hipertext, mely technikailag erősen determinált, egyszerre mediatizált és konvergens, létezik ugyanis mind a könyv, mind a digitális média – a világháló – kontextusában is.² A megváltozott publikációs paradigma szerint, a korábbi, szerkesztő-szerkesztett tartalom centráltság helyébe a mindenki által írható világháló környezetében a felhasználó-felhasználók által véleményezett tartalom lépett.³ Mind több irodalmi mű születik online környezetben és ezek egy része él a hipertextualitás adta új poétikai lehetőségekkel. A blogokon és közösségi oldalakon publikált művek gyakran valós időben az olvasók/felhasználók recepciójával egészülnek ki. Az online szövegek ily módon folyamatosan frissülnek, és mindig az éppen aktuális állapotuk tekinthető befejezettnek. Ezzel együtt megváltoznak az olvasási szokások is, mind gyakoribbá válik a képernyőről való olvasás. Mindezekből következik, hogy az irodalomról való beszédben és az irodalomszakos alapképzésben az online környezet mediatizált irodalmát be kell emelni az alapkérdések közé és nem csupán az irodalom egy különös szegmensének tekinteni [http://www.irodalomismeret.hu/files/2014_1/szuts_zoltan.pdf];
3. Értelmezze az olvasó és befogadó közötti különbséget;
4. Ismertesse a század eleji olvasói közgondolkodást;
5. Ismertesse a szépirodalom és szórakoztató irodalom közötti különbséget

Paulo Coelho: Az alkimista és Umberto Eco A rózsza neve c. művek idézett része alapján. **Paulo Coelho: Az alkimista** (részlet):

Tarifa, a kisváros fölött réges-régi erőd áll, amelyet a mókók építettek, s az, aki az erőd falán ül, láthatja a főteret, a pattogatott kukoricást, meg egy darabot Afrikából is. Melkhisédek, Sálem királya délután kiült oda, és arcán érezte a keleti szelet. A juhok körülötte toporogtak, csodálkoztak a váratlan események miatt, és még egészen meg voltak riadva, hogy gazdájuk kicserélődött. Nem akartak mást, csak ennivalót és vizet. Melkhisédek a kis hajót nézte, amely éppen kifutott a kikötőből. Soha nem látja már azt a fiút, mint ahogyan nem látta Ábrahámot sem azután, hogy az tizedet adott neki mindenből. De hiába ez a dolga az életben. Az isteneknek nem kellene kívánniuk semmit a maguk számára, mert nincs Személyes Történetük. Sálem királya lélekben mégis azt kívánta, hogy sikerrel járjon a fiú. „Kár, hogy mindjárt el fogja felejteni a nevemet – gondolta magában. – Többször el kellett volna ismételnem neki, hogy aztán bármikor, ha beszél rólam, azt mondaná, hogy Melkhisédek vagyok, Sálem királya.” Ezután, félig már megbánva iménti gondolatát, fölnezt az égre. – Tudom, hogy ez a hiúságok hiúsága, ahogy mondottad, Uram. De egy magamfajta öreg királynak időnként büszkének kell lennie magára. * „Milyen furcsa ez az Afrika” – gondolta Santiago. Egy kicsiny vendéglőben ült, amelyből jó párat látott a város szűk utcácskáiban. Néhány férfi egy hatalmas pipát szívott, mely kézről kézre járt. Ez alatt a néhány óra alatt már látott férfiakat kézen fogva, nőket elfátyolozott arccal; papokat, akik fölmentek egy magas toronyba és ott énekeltek, mialatt a többiek mind lekuporodtak, és fejüket a földhöz verték. „Ezek nyilván hitetlenek” – mondta magában. Gyerekkorában látta otthon, a templomban egy képen a mórölő Szent Jakabot fehér lován, kivont karddal, a lába alatt pedig az itteniekhez hasontó emberek heverték. A fiún csüggedés vett erőt, és szörnyen elhagyatva érezte magát. Ezeknek a hitetleneknek olyan vészjósló a tekintetük. Ezenkívül sietségében indulás előtt megfélekedezett egyetlen apróságról, amely azonban elég hosszú időre elzárhatja őt a kincstől: ebben az országban mindenki arabul beszél. Odalépett hozzá a vendéglős, és Santiago rámutatott arra az italra, amelyet a szomszéd asztalnál ittak. Valamilyen keserű tea volt. Szívesebben ivott volna bort. Ezen azonban most nem fogja törni a fejét. Csak a kincsére kell gondolnia, meg arra, hogyan jut hozzá. A zsebe tele volt a juhokért kapott pénzzel, és tudta, hogy a pénznek megvan a maga varázsereje: akinek van belőle, az sosincs egyedül. Nemsokára, talán pár nap múlva a piramisoknál lesz. Annak az öregembernek, azzal a sok arannyal a mellén, bizonyára nincs szüksége hazugságra, hogy szerezzen hat juhot. A jelekről mondott neki valamit. Santiago, miközben áthajózott a tengeren, ezen gondolkozott. Igen,

tudta, miről van szó: amíg az andalúziai tájakon vándorolt, hozzászokott, hogy keresse a földön és az égen azokat a nyomokat, melyek útja során eligazítják. Tisztában volt azzal, hogy egy bizonyos madár kígyók közelségére utal, s ez vagy az a bokor több kilométerre előre jelzi a vizet. A juhok tanították meg erre [http://www.18pedagogia.hu/sites/default/files/node/attachments/az-alkimista.pdf].

Umberto Eco: A rózsza neve:

A házgondnok kövér és közönséges küllemű, de kedélyes, ősz hajú, de még mindig izmos, kicsiny, de fürge ember volt. Elkalauzolt bennünket a zarándokszállásra, hogy megmutassa a celláinkat. Azazhoggy csak a mesteremnek szánt cellát, azt ígervén, hogy másnapra az én számomra is szabaddá tesz egyet, mert novícius vagyok ugyan, de a vendégük, s így kijár nekem ez a megtiszteltetés is. Aznap éjjel még elalhatok abban az öblös és hosszú mélyedésben, mely a cella falából nyílik, szórattott is beléje finom, friss szalmát. Nagyurak szolgálói szoktak néha ott aludni – tette hozzá –, ha a gazdájuk vigyáztatni akarja az álmát. A szerzetesek ezután bort, sajtot, olajbogyót, kenyeret meg jóféle aszúszőlőt hoztak nekünk, s azzal magunkra hagytak bennünket, hadd pihenjünk. Nagy élvezettel ettünk és ittunk. Mesteremet nem jellemezték a bencések rideg szokásai, és nem szeretett hallgatni, miközben eszik. Egyébiránt mindig ugyanoly jó és bölcs dolgokról beszélt, mintha egy szerzetes a szentek életéből olvasott volna föl. Aznap ama lóval kapcsolatos kérdések csak nem hagytak nyugodni. – Igen ám – mondtam –, csakhoggy amikor atyám olvasott a havon s az ágakon látható nyomokból, még nem ismerte Brunellust. Azok a nyomok voltaképpen a világ, vagy legalábbis ugyanazon fajta valamennyi lováról egyszerre beszéltek nekünk. Nem azt kell-e hát mondanunk, hoggy a természet könyve csupán esszenciákban szól hozzánk, amiként sok jeles teológus tanítja is? – Nem egészen, kedves Adso – felelte a mester. – Az igaz, hoggy azok a nyomok a lóra, ha úgy tetszik, mint verbum mentisre utaltak, s utaltak volna bárhol, ha másutt kerülnek elibém. Ám azon a helyen s a napnak abban az órájában a nyom azt mondotta, hoggy az összes elképzelhető lovakból legalább egy arra járt. Így hát félúton voltam a „ló” eszme észlelése s egy bizonyos ló felismerése között. És mindenesetre az, amit az általános lóról tudtam, számomra a nyomból adódott, amely viszont egyedi volt. Úgy is mondhatnám, hoggy ekkor megrekedtem a nyom egyedisége s a magam tudatlansága közt, mely egy univerzális eszme fölöttébb áttetsző formáját öltötte magára. Ha messziről látsz valamit, s nem tudod, mi az, beéred azzal, ha azt mondod: amott egy test. Ha közeledik hozzád, állatnak fogod mondani, ámátor nem tudod még, ló-e vagy számár. Ha pedig még közelebb jön, megállapíthatod, hoggy ló, bár még mindig nem tudod, Brunellus-e vagy Favellus. S csakis a

megfelelő közelségből láthatod meg, hogy Brunellus az (vagyis egy bizonyos ló s nem valamely másik, nevezd bármiképpen). És ekkor lesz teljes a tudásod, így nyílik rá a szemed az egyedi dologra. Ugyanígy jómagam egy órával ezelőtt a világ összes lovaira számítottam, de nem azért, mert oly nagy az eszem, hanem mert oly kicsiny bennem az intuíció. S elmém éhsége csak akkor csillapult, amikor megláttam azt az egy szem lovat, ahogy a szerzetesek kötőféken vezették. Csakis ekkor tudtam meg igazán, mennyire közel kalauzolt az igazsághoz az iménti okoskodás. Így hát azok az eszmék, melyekhez az imént azért folyamodtam, hogy el tudjak képzelni egy sosem látott lovat, pusztán jelek voltak, amiképpen a ló eszméjének jelei voltak a hóban hagyott nyomok is: jelekhez és jelek jeleihez pedig csakis akkor folyamodik az ember, ha a dolgokat hiába keresi. Más alkalmakkor mindig azt hallottam, hogy nagy kétkedéssel beszél az egyetemes eszméről s viszont mély tisztelettel az egyedi dolgokról; és később is úgy véltem, hogy e hajlam britanniai és ferences mivoltából egyaránt következett. Ezen a napon azonban nem volt már elegendő ereje, hogy teológiai disputákba bonyolódjék; amiért is bebújtam a számomra kijelölt kuckóba, takaróba burkolóztam, és mély álomba zuhantam [<http://literart.org.ro/files/A-rozsa-neve.pdf>].;

TÉMÁK ÉS KÉRDÉSEK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyosságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza a tömegirodalom hatását az egyes egyén világlátásának alakulására;
2. Tanulmányozza a szépirodalom történelmi, társadalmi-politikai vonatkozásait;
3. Tanulmányozza jelen korunk megváltozott olvasói igényeinek okát.

4. Téma: Az irodalom és alkotója

1. Az irodalom funkciója
2. Az életrajz szerepe az irodalomkutatásban
3. Az alkotó személyiségének jelenléte az irodalomban

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az irodalom funkciójával, az irodalom és alkotó kérdésével foglalkozunk. A kérdés vizsgálatakor kitérünk az életrajz és irodalom, alkotói személyiség és irodalom problémájára. Wellek-Warren az irodalom funkciója kapcsán megjegyzi, hogy: „Az irodalom természetét és funkcióját minden következetes gondolatmenetben korrelatívnak kell tekinteni....Amikor egy irodalmi mű sikeresen látja el funkcióját, az élvezet és hasznosság kettős hangja nemcsak összefér, hanem egybe is olvad” [Wellek-Warren, 39, 42. o.]

Az életrajz szerepe kapcsán azt vizsgáljuk, milyen mértékben van jelen az alkotásban az alkotó személyes életútja, tapasztalatai, ha jelen van egyáltalán. A személyes jelenlét pozitív és negatív hatásait is tanulmányozzuk.

Az alkotó személyiségének kérdését is tárgyaljuk. Ennek kapcsán Wellek-Warrent idézzük: „Irodalompszichológián” érthetjük mindenekeelőtt az író – úgy is mint típus és úgy is mint egyén – pszichológiai vizsgálatát, ...” [Wellek-Warren, 115. o.].

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. HORVÁTH János. A magyar irodalom fejlődéstörténete, Bp., 1976, 203-356.
2. HORVÁTH János. Egy fejezet a magyar irodalmi ízlés történetéből. Berzsenyi Dániel, = Uő. Tanulmányok, 2. kiad. Debrecen, 1997, 167–180.
3. Németh G. Béla. *Türelmetlen és késlekedő félszázad*, Budapest: Szépirodalmi. – 1971
4. Lukács György: Esztétikai kultúra. Tanulmányok. Budapest, 1913. 12., 28.
5. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf1219.pdf
6. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00103/03316.htm>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Ligeti Ernő: Az irodalom társadalmi funkciója
2. Bókay Antal: Paradigmák az irodalomban és az irodalomtudományban
3. Wellek–Warren. Az irodalom elmélete
4. Szabó Dezső: Az irodalom mint társadalmi funkció

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Ismertesse az irodalom fő funkcióját, ennek kapcsán ismertesse Horatius nézeteit;
2. Ismertesse az alkotó személyiségének irodalmi alkotásra gyakorolt hatását;
3. Ismertesse az életrajz szerepét az irodalmi alkotásban.

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Dolgozza fel Bókay Antal: Paradigmák az irodalomban és az irodalomtudományban c. írását [http://mek.oszk.hu/05800/05846/pdf/nemfelelnek15.pdf];
2. Dolgozza fel Szabó Dezső: Az irodalom mint társadalmi funkció c. írását

[<http://epa.oszk.hu/00000/00022/00103/03316.htm>]. Értelmezze a tanulmányból idézett részt: **Szabó Dezső: Az irodalom mint társadalmi funkció I. Minő hatása van az irodalomnak a társadalmi átalakulásokra és a társadalmi életnek az irodalomra?**

Ma már a történelmi materializmust épp oly tudományellenes elvonásnak látjuk, mint a történelmi idealizmust. Minden történelmi tényben megtaláljuk az anyagi feltételezettséget és a megfelelő pszichikai tartalmat. Ez nem akar valami mesés dualizmust jelenteni. Az élet dualisztikus felfogása ma már - talán lehetetlenné van téve. Csak arra akarunk rámutatni, hogy a lelki tények függetlenné lehetnek anyagi okaiktól s új történelmi tényeket idézhetnek elő. A lelki élet mögött oly óriási múlt áll, a lelki élet oly megszámlálhatatlanul sokféle elem szintézise, a lelki tények oly végtelen sorozatban determinálják egymást, hogy néha egyes történelmi esemény anyagi okokra való visszavitele a legostobább racionalizmusra vezet.

Ezeket az általánosságokat szükségesnek tartom hangsúlyozni. Ugyanis sokat emlegetik az irodalom kezdeményező, forradalmi szerepét - és teljes igazsággal. És ezekben az esetekben általában igen könnyű a gazdasági rugókra rámutatni. De nem emlegetik eléggé az irodalom rengeteg konzervatív, megkötő erejét. Pedig - amint látni fogjuk - első sorban az irodalom az, mely megőrzi az ideológiát azt anyagi feltételeitől függetlenül s új gazdasági és társadalmi viszonyok közt oly lelki típust tart fenn, mely néha egyes társadalmi osztályok öngyilkosságát jelenti.

Az irodalom az élet egységének legáltalánosabb megérzése s így a leguniverzálisabb szociális érzést szuggerálja. Az irodalomnak ezt az egyetemes szociális jellegét megkapjuk a teremtő, az író és az élvező lelki tényeiben.

Az írói (költői, művészi) teremtés két alapjelensége: l. más élet megélése, azon szuggesztív formák megtalálása, melyekkel ezt az életet az olvasóval megélelti. A dolgok, a plánták, az állatok mindig beszéltek hangulatot az embernek. Mégis a szociális érzés ama legnagyobb kitágulását, mellyel visszaérezzük magunk az élet ős egységébe, a 18. század végétől kezdve látjuk a társadalomban ható tényezővé lenni. (Természeti szépségek, állatok, növények védelme, a természetnek mint regeneráló erőnek keresése etc.) És kétségtelen, hogy ennek azok a lelki diszpozíciók az okai, melyeket a 18. század végétől mind egyetemesebben természeti költészet az emberekbe nevelt. De az írói alkotás, az irodalom szociális jelentősége az írónak főleg abban a képességében van, hogy sok más emberélelet képes megélni. Mivel pedig a legegyszerűbb emberélelet is végtelen elemek bonyolultsága és fényképszerűleg vissza nem adható, az író úgy szuggerálja ránk ezt az életet, hogy kiemeli

azokat a reprezentatív lelki tényeket, melyeknek összjátéka maga után idézi a többé-kevésbé tudatos végtelenül sokféle apró lelki tényeket. Így hangsúlyozza azt, ami bánt, ami fáj, ami hiányzik, vagy azt, ami szeretetre vonz, ami jól esik, aminek megléte kedves. Ez a művészi hangsúlyozás, az élet irányító elemeinek ez a szándékos aláhúzása teszi az irodalmat egy megértető, irányító s felsőbb szociális létté. Az irodalom ilyen értelemben valóban mintegy magára gondolása, tudata a történelmi, a társadalmi életnek. Ezért állítottam, hogy szükséges, hogy egy népnek az irodalmában meg legyen küzdelmeinek, problémáinak folytonossága. És csakugyan úgy látjuk, hogy teljesen kialakult, teremtő erejű kultúrfázisokat csak annak a nemzetnek az élete mutat fel, melynek irodalmában ez a folytonosság meg van. A dolog érthető. Egy ilyen kultúrfázishoz szükség van: egy társadalmi lelki típus teljes kialakulására, egy kialakult ideológia bizonyos ideig való teremtő erejére. Ezt a lelki típust pedig elsősorban az irodalom neveli s ezt az ideológiát az irodalom őrzi meg.

Az irodalom hatása tehát a társadalmi alakulásokra a következő:

1. Kezdeményező, forradalmi (romboló és alkotó). A társadalmi alakulások gyökér okai kétségtelenül gazdaságiak. De ezek az okok önmagukban nem elégségesek arra, hogy a tradíciók, hit, törvények s más tényezőkkel lekötött közenergiát új társadalmi formát alakító küzdelemre szabadítsák fel. Az emberek túlnyomó tömege - és itt nemcsak a népet értem - az élet eseményeit csak egyéni vonatkozásokban nézi és nem generalizál. Éppen ez teszi egyáltalában lehetővé az emberi közösségek irányítását.

Az irodalom kezdeményező hatását úgy lehetne összegezni: az író szuggeráló típusokkal és mesével felébreszti az egyénben azt a tudatot, hogy életérdekeivel egy nagyobb közösség tagja. Megsejteti vele azon általános hiányokat és követelményeket, melyeknek egyéni bajai folyományai.

Konzervatív és megkötő hatása van az irodalomnak. Tegyük fel, hogy bizonyos időtartam alatt az irodalom - szuggeráló típusaival és mesével vagy lírájával - bizonyos számú oly ideát tett a közösség vérévé, melyek abban az időben a leghetségesebb, legtermékenyebb szociális életet teremtik. A közösség a munka spórolás ösztönével, és a megszokott affekciók makacosságával ragaszkodik ezekhez az ideákhoz. És az irodalomtól továbbra is oly típusokat, mesét, lírát vár, melyekből ugyanazon gondolatok és érzelmek irrádiálnak. Viszont a hasonló irodalmi termelés megerősíti ezt a közlelki típust. Így tart fenn az irodalom a társadalomban egy állandó kultúrfázist [<http://epa.oszk.hu/00000/00022/00103/03316.htm>].

3. Tanulmányozza az irodalom társadalmi funkcióját.

5.Téma: Az irodalom társadalmi vonatkozásai

1. Az irodalom társadalmi vonatkozásai
2. A szépirodalom társadalmi hatása
3. A tömegirodalom (szórakoztató) irodalom társadalmi hatása

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az irodalom társadalmi vonatkozásait tanulmányozzuk. Ennek a kérdésnek a kapcsán külön foglalkozunk a szépirodalom és a tömegirodalom társadalmi hatásaival. Szépirodalmi szövegek alapján vizsgáljuk meg azt az állítást, miszerint a szépirodalom feltárja a valóságot, azon belül a társadalmi valóságot is. A tömegirodalom termékeinek tanulmányozása kapcsán ennek az ellenkezőjét kutatjuk, vagyis azt, hogy mennyiben hamisítja meg ez az irodalom a valóságot, s ezzel milyen társadalmi mintát mutat az olvasónak. A kérdés kapcsán azzal is foglalkozunk, hogy a jelenkori társadalmi problémák mennyiben függenek össze a tömegirodalom iránti olvasói, nézői igény növekedésével és a szépirodalom iránti érdeklődés csökkenésével.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Kállai Ernő. Művészet és tömeg. Kort 1947. 4. sz. 101–102.
2. Lukács György. Az absztrakt művészet magyar elméletei. L. Gy.: Új magyar kultúráért. 1948. 152–169.
3. Escarpit, R. Irodalomszociológia - A könyv forradalma. Budapest: Gondolat Kiadó. – 1973.
4. Hankiss Elemér. Értékes társadalom. Budapest: Magvető Kiadó. – 1977
5. Heidegger, M. A műalkotás eredete. Budapest: Európa Kiadó. – 1988
6. Jauss, R. H. Recepcióelmélet-esztétikai tapasztalat-irodalmi hermeneutika. Budapest: Osiris Kiadó. – 1997
7. Löwenthall, L. Irodalom és társadalom. Budapest: Gondolat Kiadó. – 1973
8. http://mnytud.arts.klte.hu/tananyag/nyelvek_a_nyelvben.pdf

9. http://midra.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/documents/document_15883_section_8481.pdf
10. <http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/folyoiratok/tiszataj/95-12/fuzi.pdf>

OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Szabó Csilla: Az irodalom és a társadalom kapcsolata
2. Szabó Dezső: Az irodalom mint társadalmi funkció
3. Füzi László: A mai magyar költészet és a társadalom

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokról. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Értelmezze Füzi László: A mai magyar költészet és a társadalom c. írásának idézett részét: Változások az irodalom és társadalom kapcsolatában:

Az irodalmi értékrendek átalakulása nemcsak az irodalom nyilvánossága változik időről időre, tehát nemcsak az a tér, amelyik az irodalmi alkotásokat a közönség elé juttatja, s nemcsak az a kör, amelyik értelmezi és a maga emlékezetében elraktározza azokat, vagy éppen kiejti az emlékezetből s elfelejti őket, hanem változnak vagy nagy átalakuláson mennek keresztül a különböző időszakokban érvényesülő irodalmi értékrendek is. S ha már a változások számbavételénél tartok, azt is el kell mondanom, hogy talán még az előbb említetteknél is gyorsabban változik az irodalomban érvényesülő értékrendek egymáshoz való viszonya, újabbán pedig ennél is gyorsabban a társadalom viszonyulása ezekhez az értékrendekhez - és magához az irodalomhoz. Az értékrend egyébként az irodalmi élet viszonyrendszerében értelmezendő, önmagában tehát ez sem, mint ahogyan több más

jelenség sem érinti a mű létrejöttét és értékét, az irodalmi élet mai szervezettségének szintjén azonban, mint ahogy már régóta, segítheti egy-egy irodalmi tendencia kialakulását, egy-egy mű világának az elfogadását vagy éppenséggel egy új irodalmi líon létrejöttét. Ha az értékrend normatív mércévé válik, akkor magát az irodalmi életet, sőt, áttételesen a műveket is érintő tényezővé válhat...

.... Alighanem bekövetkezik az, amiről Pomogáts Béla írt már többször emlegetett írásában: a magyar irodalom több részre szakad, s ha a részeket jelképező szigetek - folyóiratok, könyvkiadók – egyikéről másikáról nyílik is kilátás a másikra, a valamikori kontinenssé ezek a szigetek már aligha állnak össze... Meglehet, ezek a szigetek, éppen sziget-voltukban ma pontosabb képet mutatnak a magyar kultúráról, mint tenné azt egy önmagát erősnek mutató kontinens, mégis azt kell mondanom, hogy magával ezzel a szétszakadással is eltűnt valami [<http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/folyoiratok/tiszataj/95-12/fuzi.pdf>].";

2. Ismertesse a szépirodalom nyelvi sajátosságait;
3. Ismertesse a szórakoztató irodalom stiláris eszközeit.

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonytságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Dolgozza fel *Császi Lajos: Médiakutatás a kulturális fordulat után* c. írását;
2. Dolgozza fel Szabó Csilla: *Az irodalom és a társadalom kapcsolata* c. írását;
3. Tanulmányozza az irodalom és társadalom közötti összefüggéseket;
4. Tanulmányozza a szépirodalmi szöveg hatását az egyes egyén gondolkodására, társadalmi szemléletére.

6.Téma: Az irodalmi szöveg

1. Az irodalmi szöveg üzenete

2. Az irodalmi szöveg közvetítésének módszere
3. Az irodalmi szöveg struktúrája

A TÉMÁ RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az irodalmi szöveg kérdésével foglalkozunk. A kérdésen belül az irodalmi szöveg üzenetével, közvetítés céljával, módjával és struktúrájával. Ennek kapcsán: Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés. Szerk.: Orosz Magdolna – Rácz Gabriella. – Budapest, Bölcsész Konzorcium. – 2006, c. tanulmány kutatásaira, megállapításaira támaszkodunk. Részletesen tárgyaljuk a kiadvány ide vágó megállapításait. Az irodalmi szöveg közvetítése kapcsán, pl. ilyen megállapításokat tesz a szakíró: „Az irodalmi szövegek interpretációja ... az irodalomtudomány fontos területe, s ha nem is lehet abban az értelemben egzakt, mint amire természettudományos eljárások törekszenek – hiszen a szöveg 'objektív' befogadása, értelmezése nem lehet független az olvasó szubjektum háttértudásától, érzékenységétől és élettapasztalatától – mégiscsak bizonyos tudományos alapelvek, módszerek szerint történik. Egy szöveget többféle módon és szempontból közelíthetünk meg, s ennek megfelelően különböző értelmezéshez, olvasathoz jutunk. Ezeket a megközelítési módokat nevezzük interpretációs módszereknek... Mivel tehát többféle elméleti-módszertani megalapozottságú interpretáció-típus létezik, az irodalomtudományban nem beszélhetünk egységes interpretáció-fogalomról, nem tudjuk, milyen módszertani lépésekből áll a szövegértelmezés folyamata, s pontosan milyen kérdések megválaszolására alkalmas [http://mek.oszk.hu/05400/05477/05477.pdf].” A téma más kérdéseinek vizsgálatakor is figyelembe vesszük jelzett tanulmány megállapításait.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés. Szerk Orosz

Magdolna – Rácz Gabriella. – Budapest, Bölcsész Konzorcium. – 2006

2. Kulcsár Szabó Ernő: A magyar irodalom története 1945–1991. Bp. 1994. 18.o.
3. Bókay Antal. Bevezetés az irodalomtudományba. – Budapest, Osiris Kiadó. – 2006
4. S. Varga Pál, A nemzeti költészet csarnokai. A nemzeti irodalom fogalmi rendszerei a 19. századi magyar irodalomtörténeti gondolkodásban, Balassi, Bp., 2005.
5. <http://mek.oszk.hu/05400/05477/05477.pdf>
6. <http://www.trezorkiado.fw.hu/dokresz.html>
7. <http://mnytud.arts.unideb.hu/mnyj/32/12nyit.htm>
8. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=60>

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Boronkai Dóra: Konverzációelemzés és anyanyelvtanítás I.
2. Kemény Gábor: A Nyugat jelentősége a modern magyar szépirodalmi stílus kiteljesedésében
3. Román Jakobson – Jurij Tinyánov: Az irodalom és a nyelv tanulmányozásának problémái

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokból. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Dolgozza fel Kemény Gábor: A Nyugat jelentősége a modern magyar szépirodalmi stílus kiteljesedésében c. írását [<http://nyelvor.c3.hu/period/1323/132303.pdf>];

2. Dolgozza fel Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés c. tanulmányt, értelmezze a szövegből idézett részt: 4.2.4.1.2. Az elbeszélés módja Az elbeszélés módján az elbeszélő történet különböző közlési formáit értjük, melyek alapvetően két szempontból: a történet és az elbeszélés közötti távolság, valamint a perspektivikus ábrázolás (fokalizáció) szempontjából mutatnak különbséget. A történet és az elbeszélés közötti távolság voltaképpen azt jelenti, hogy közvetítő segítségével elmesélt vagy közvetlenül ábrázolt/bemutatott elbeszéléssel van-e dolgunk. Ezt a kétféle lehetőséget már az ókorban is felismerték és megfogalmazták, például a már többször idézett Platón, aki a 'tisztá elbeszélést', vagyis az elbeszélő beszédét, a diegézist megkülönbözteti az 'ábrázolástól', 'utánzástól', vagyis a mimézistől, amelyen a figurák beszédének visszaadását érti. Az elbeszélés-kutatásban többen is alkottak hasonló fogalompárokat, például Henry James nyomán Percy Lubbock és Norman Friedman (showing/telling, ill. simple narration/scenic presentation). Genette ebben az összefüggésben a távolságtartó elbeszélő módot állítja szembe a távolságot nélkülöző dramatikus móddal, s mind az események, mind a 'szavak' (beszéd) elbeszélésében különbséget tesz a kétféle mód között...

... A szó szerint idézett beszéd másik, hagyományosabb formája az egyenes beszéd, amely az elbeszélő irodalomban is oly gyakori dialogikus jelenetek legfőbb összetevője

... Az elbeszélő és a dramatikus mód közti tartományban mozog az ún. transzponált beszéd, amelynek két különböző formája van. A függő beszéd ugyan képes visszaadni a beszéd tartalmát, de nem szó szerint, nem tudjuk, hogy is hangzottak a figura eredeti szavai...

...A transzponált beszéd másik formája az ún. átélt beszéd (fr. style indirect libre, ang. free indirect style, ném. erlebte Rede), amely a közvetlen és a közvetített beszéd köztes formájának tekinthető. Utóbbtól abban különbözik, hogy nincs egy, a beszéd aktusát jelző igéhez kötve, s nem igényel összetett mondat szerkezetet sem. Ugyanakkor nem első személyben és jelen időben hangzik el, hanem harmadikban, múlt időben. Ez utóbbi jegyek mutatják a beszédben az elbeszélő közvetítő jelenlétét, ellenben a beszéd közvetlen stílusa és emocionális tartalma egyértelmű rokonságot mutat a szereplők idézett beszédével [<http://mek.oszk.hu/05400/05477/05477.pdf>];

3. Dolgozza fel Román Jakobson – Jurij Tinyánov: Az irodalom és a nyelv tanulmányozásának problémái c. írását

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Dolgozza fel : Boronkai Dóra: Konverzációelemzés és anyanyelvtanítás I. c. írását;
2. Ismertesse a Nyugat c. folyóirat szerepét a magyar modern irodalom fejlődésében;
3. Tanulmányozza a szépirodalmi szöveg közvetítésének módszereit;
4. Tanulmányozza az irodalmi szöveg értelmezési lehetőségeit;
5. Tanulmányozza az irodalmi szöveg olvasóra kifejtett hatását.

7.Téma: Az irodalom mint kommunikációs folyamat

1. Az irodalom műfajai

2. Az irodalom és a kommunikáció
3. Nyelv, irodalom, kommunikáció

A TÉMA RÖVID LEÍRÁSA

Adott témában az irodalom mint kommunikációs folyamat kérdésével foglalkozunk. Az irodalom műfajait, az irodalom és kommunikáció, nyelv, irodalom, kommunikáció problémáját tárgyaljuk. A kérdés vizsgálatában Wellek–Warren. Az irodalom elmélete, Ungvári Tamás. Poétika, Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés. Szerk Orosz Magdolna – Rác Gabriella c. tanulmányaira támaszkodunk. Az irodalmi műfajok kapcsán hangsúlyozzuk azok emberi fejlődéstörténettel való közös útvonalát. Külön tárgyaljuk a líra, próza, dráma műfaji sajátosságait, s hangsúlyozzuk azok olvasó személyiségére, gondolkodására, magaviseletére gyakorolt hatását.

AJÁNLOTT IRODALOM A TÉMÁHOZ

1. PETŐFI S. JÁNOS -- BÁCSI JÁNOS -- BENKES ZSUZSA -- VASS LÁSZLÓ: Szövegtan és verselemzés, Pedagógus Szakma Megújítása Projekt Programiroda, Budapest, 1993.
3. Czine Mihály. A magyar századvég modern prózai törekvései. Helikon, – 1969. – 77–82.
4. Herczeg Gyula. A modern magyar próza stílusformái. Tankönyvkiadó, Budapest. – 1975
5. Kabdebó Lóránt. Vers és próza a modernség második hullámában. Argumentum, Budapest. – 1996.
6. <http://www.irodalmiszemle.bici.sk/lapszamok/2008/2008-februar/134>
7. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_bevezetes_az_irodalomtudomanyba/ch06s04.html

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK LISTÁJA A TÉMÁHOZ

1. Mekis D. János: Vers és kontextus - A modern magyar líra mint irodalomtörténeti probléma
2. Horváth Kornélia: Verselméleti tradíció és a magyar modern líra
3. Grendel Lajos: Magyar líra és epika a 20. században
4. Bednancs Gábor: Kerülőutak és zsákutcák – a modern magyar líra kezdetei
5. Herczeg Gyula: A modern magyar próza stílusformái
6. Vilcsek Béla: Magyar dráma és színház a 20. század elején

FELADATOK ÉS TÉMÁK GYAKORLATI ÓRÁHOZ

A hallgatók a gyakorlati óra során beszámolnak az elolvasott irodalmi alkotásokról. Elemzik azokat, kimutatják a bennük rejlő történelmi társadalmi-politikai vonatkozásokat, a szövegek jelenkori aktualitására is kitérnek, valamint az utókor irodalmi hagyományára gyakorolt hatásáról is szólnak. A gyakorlati óra legfontosabb célja, hogy a hallgatók elolvassák a korszak szépirodalmi és történelmi stb. alkotásait és képesek legyenek azt elemezni, értelmezni és levonni azok jelenkori és mindenkori aktualitását.

1. Dolgozza fel és értelmezze Bókay Antal: Bevezetés az irodalomtudományba c. tanulmányának idézett részét: A naiv nyelvfelfogás a mindennapi nyelv alapvető, referenciális funkciójáról vesz csak tudomást. Ez a kommunikációs összetevő az üzenetet olyan módon szervezi, hogy az érzékelhetővé, érthetővé tesz egy darabot a külvilág eseményeiből, tárgyaiból vagy a belső világ tőlünk független jelenségeiből. A referenciális funkció esetében a nyelv azért van, hogy reprodukálja a dolgok rendjét. A nyelvhasználatban önálló nyelvi megformálódást, funkciót kap a többi összetevő is. A feladó az emotív funkciót teremti meg, kifejezi az üzenet feladó érzelmi, szubjektív állapotát. A címzett felé irányuló funkció a konatív, melynek lényege a címzett bevonása az üzenetbe (Jakobson a megszólítást és a felszólítást említi). Az üzenethez szükséges kapcsolatot, a kódot létrehozó funkció a fatikus, mely nyelvi eszközökkel kontrollálja a beszédkapcsolat fennállását. A kódra a metanyelvi funkció irányul, ez akkor kerül elő, ha tisztázni kell a üzenet kódját, azt a nyelvi, technikai hátteret, amellyel nyelvünk létezni tud

(a metanyelvi funkcióhoz tartozik a grammatika is). Végül utoljára hagyjuk a legáltalánosabb funkciót, a poétikait, mely magára az üzenetre irányul. Az üzenet maga a nyelviség szubjektív lényege, a jelölők totalitása, mely a kód grammatikai rendjén keresztül realizálódik, és rávetül a kontextus adott felépítésére. De nemcsak ezekre a külső tartalmi és formai meghatározókra vonatkoztatva létezik, hanem mintegy önmagában is, azaz rendelkezünk valami olyasfajta belső létrenddel, amely szubjektív alapját adja az értelemnek. Az üzenet ezért önértékűen is fennáll, önmagában is van jelentősége, nemcsak úgy, hogy kódot, referenciát, címzettet, feladót stb. kap. Az üzenet (az általában vett mondanivaló) a nyelviség szubjektív magja, mely többkevesebb külső rendre, külvilágra, grammatikai formára támaszkodva tud artikulálódni. Ha az üzenetet ezektől a külső rendektől többé kevésbé függetlenítjük és ebben a legalább részleges függetlenségben fogjuk fel, akkor találkozhatunk a nyelv szubjektív lényegével, a nyelvbe épült szubjektív mondanivalóval. Ezt a szubjektív lényegét kommunikáló, közvetítő nyelvi funkciót nevezik poétikai funkciónak.

.... Jakobson a poétikai funkció kibontásával egy rendkívül jelentős irodalomtudományi fogalmat vezetett be, mert ennek kapcsán vált világossá az irodalom önértékű létezésének bonyolult, de valóságos struktúrája, az érzékelhetőség lényegi összetevőinek rendszere. A poétikai funkció fogalmának megértéséhez fontos felismerni azt, hogy nem egyszerűen a költői díszítés összefoglaló neve, nem pusztán egy olyan többlet, amely a mindennapi nyelvi kijelentésre rátelepedve azt irodalmivá teszi. „A költőiség nem a szövegnek retorikus építményekkel való kiegészítése, hanem a szövegnek és mindennemű alkotórészének teljes átértékelése” – írja Jakobson. A poétikai funkció jelenléte a szöveget más nyelvi működésre kapcsolja, más nyelvi létformába teszi át, a referenciális szerep helyett az egész szöveget önmagára utalóvá, szubjektív hangsúlyúvá változtatja. A poétikai funkció nem költői technikák gyűjteménye, hanem a nyelviség tartozéka, „a nyelv alapos tanulmányozása megköveteli poétikai funkciójának mélyreható elemzését”. E funkció „a jelek érzékelhetőségének elősegítése által elmélyíti a jelek és tárgyak alapvető kettéválását”. Ilyen súlyt, fontosságot Jakobson egyetlen más nyelvi funkciónak sem ad.

..... A poétikai funkció végtelen, nyitott. Lehetetlen vállalkozás lenne tehát az, hogy nyelv tudományi vagy irodalomtudományi eszközökkel összegyűjtsük az összes poétikai funkciót érvényesítő nyelvi, irodalmi technikát. A nyitottság annak következménye, hogy a poétikai funkció az üzenet és nem a kód funkciója, azaz nem kötött, zárt szabályrendszer, mint a grammatika. Ez az egyszerűnek látszó elv azonban már meghaladja a strukturalizmus kereteit, Jakobson rendszerét. Jakobson ugyanis – mint majd Baudelaire

Macskák című versének elemzése kapcsán gyakorlati szempontból is világos lesz – határozottan kiállt a poétika nyelvészeti természete mellett, és a műalkotás értelmezését a grammatika struktúráinak leírásán keresztül képzelte el. Poétikai funkció fogalma azonban ennél sokkal átfogóbb és messze jelentősebb. A poétikai funkció az irodalmiság sajátos strukturáltságáról rendszerszerűségéről és nyelviségéről szól. Ez a formalista, grammatikai gondolkodásmód lett a strukturalizmus egyik főárama [http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_bevezetes_az_irodalomtudomanyba/ch06s04.html].

2. Tanulmányozza az irodalmi szöveg kommunikatív jellegét;
3. Tanulmányozza az irodalmi műfajok poétikai sajátosságait.

KÉRDÉSEK ÉS FELADATOK ÖNÁLLÓ MUNKÁHOZ

Az önálló munkában a hallgatónak tanúbizonyosságot kell tenni arról, hogy képes az anyag önálló elsajátítására, valamint az elolvasott irodalom elemzésére és értelmezésére. Képes az adott problémával kapcsolatos anyag kutatására, a témával kapcsolatos szakirodalom összegyűjtésére, feldolgozására, a kutatás tárgyával kapcsolatos önálló vélemény, gondolat, javaslat megfogalmazására.

1. Tanulmányozza Ungvári Tamás: Poétika c. tanulmányának az irodalmi műfajok kialakulására vonatkozó részét;
2. Tanulmányozza Arisztotelész műfajelméletét;
3. Tanulmányozza a modern, kortárs irodalom jelenkori közvetítésének lehetőségeit;
4. Tanulmányozza a színház kommunikatív szerepét.

KÉRDÉSEK MODULDOLGOZATRA

Az 1. sz. moduldolgozat témakörei:

1. Az irodalom fogalmának meghatározása
2. Az irodalomkutatás fogalmának meghatározása
3. Az irodalomkutatás kérdésével kapcsolatos elméletek

4. Az irodalomkutatás módszerei
5. Az irodalmi szöveg elemzési lehetőségei.
6. Az irodalmi szöveg közvetítésének módja
7. A szépirodalmi szöveg nyelvezete
8. A szórakoztató irodalom nyelvezete
9. A köznyelv sajátosságai
10. A szépirodalmi nyelv sajátosságai

KÉRDÉSEK SZIGORLATRA

1. Az irodalom funkciója
2. A szépirodalom társadalmi vonatkozásai
3. A szórakoztató irodalom emberi, társadalmi veszélyei
4. Az irodalom fogalma
5. Az irodalomkutatás jellemzői
6. Az irodalomkutatás módszerei
7. A jel jelentés összefüggései az irodalmi műben
8. Az irodalmi mű szellemi, erkölcsi tanítása
9. Az alkotó személyisége és az irodalmi alkotás
10. Az alkotó meggyőződése és alkotása
11. Az alkotó élete és alkotása
12. Az alkotói tevékenység célja
13. Az irodalmi mű üzenete
14. Az irodalmi nyelv sajátosságai, szerepe a befogadó nevelésében
15. A köznyelv sajátosságai, hatása az olvasó nyelvi készségének alakulására
16. Az irodalmi műfajok poétikai jellemzői
17. Az irodalmi műfajok fejlődéstörténete
18. A líra szerepe az olvasó érzelmi nevelésében
19. A próza szerepe a gondolkodó, cselekvő ember nevelésében
20. A dráma szerepe az emberi kapcsolatteremtésben.

SZAKIRODALOM

1. A biedermeier itt és Európában. Helikon 1991, 1–2. sz.
2. A magyar irodalom története. III, (1772-1849), szerk. PÁNDI Pál, Bp., 1965.
3. A magyar sajtó története. I, (1705-1848), szerk. KÓKAY György, Bp., 1979.
4. A magyar kritika évszázadai. I, írta és összeáll. TARNAI Andor, CSETRI Lajos, Bp., 1981
5. Kállai Ernő. Művészet és tömeg. Kort 1947. 4. sz. 101–102.
6. Lukács György. Az absztrakt művészet magyar elméletei. L. Gy.: Új magyar kultúráért. 1948. 152–169.
7. Escarpit, R. Irodalomszociológia - A könyv forradalma. Budapest: Gondolat Kiadó. – 1973.
8. Hankiss Elemér. Értékes társadalom. Budapest: Magvető Kiadó. – 1977
9. Heidegger, M. A műalkotás eredete. Budapest: Európa Kiadó. – 1988
10. Jauss, R. H. Recepcióelmélet-esztétikai tapasztalat-irodalmi hermeneutika. Budapest: Osiris Kiadó. – 1997
11. Löwenthall, L. Irodalom és társadalom. Budapest: Gondolat Kiadó. – 1973
12. HORVÁTH János. A magyar irodalmi népiesség Faluditól Petőfiig, 2. kiad. Bp., 1978, 43-109.
13. HORVÁTH János. A magyar irodalom fejlődéstörténete, Bp., 1976, 203-356.
14. HORVÁTH János. Egy fejezet a magyar irodalmi ízlés történetéből. Berzsenyi Dániel, = Uő. Tanulmányok, 2. kiad. Debrecen, 1997, 167–180.
15. J. Lotman: A művészi szöveg paradigmaticájának szintjei és elemei, Szöveg—modell—típus, Budapest. – 1973. – 105.
16. Bárczi Géza. A magyar nyelv életrajza, Budapest: Gondolat. – 1963
17. Benkő Loránd. A történeti nyelvtudomány alapjai, Budapest: Tankönyvkiadó. – 1988
18. Gadamer, Hans-Georg. Igazság és módszer, Budapest: Gondolat. – 1984
19. Wellek-Warren. Az irodalom elmélete. – Budapest. – Gondolat Kiadó, – 1972

20. Kulcsár Szabó Ernő. A magyar irodalom története 1945–1991, Budapest: Argumentum. – 1993
21. Kulcsár Szabó Ernő. Történetiség – megértés – irodalom, Budapest: Universitas. – 1995
22. Trudgill, Peter. Bevezetés a nyelv és a társadalom tanulmányozásába, Szeged: Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Kiadó. –1997
23. Zsemlyei János. A mai magyar nyelv szókészlete II. rész. Kolozsvár. – 2009
24. Imre László – Nagy Miklós – S. Varga Pál, A magyar irodalom története 1849-től 1905-ig, Debrecen, 1998.
25. NYÍRI Kristóf, Bevezetés. Az információs társadalomtól a tudásközösségekig = Mobilközösség – mobilmegismerés. Tanulmányok, szerk. NYÍRI Kristóf, Bp., MTA Filozófiai Kutatóintézete, 2002, 8.
26. Szegedy-Maszák Mihály . „Bevezetés a szépirodalomba”, in Balassa Péter (szerk.) *Dyptichon*, Budapest: Magvető, – 1988.– 108–126.
27. Irodalom, irodalomtudomány, irodalmi szövegelemzés. Szerk Orosz Magdolna – Rácz Gabriella. – Budapest, Bölcsész Konzorcium. – 2006
28. http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_542_04_A_magyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html
29. <http://mek.oszk.hu/05400/05477/05477.pdf>
30. http://www.irodalomismeret.hu/files/2014_1/szuts_zoltan.pdf
31. <http://www.18pedagogia.hu/sites/default/files/node/attachments/az-alkimista.pdf>
32. <http://literart.org.ro/files/A-rozsa-neve.pdf>
33. http://mnytud.arts.klte.hu/tananyag/nyelvek_a_nyelvben.pdf
34. http://midra.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/documents/document_15883_section_8481.pdf
35. <http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/folyoiratok/tiszataj/95-12/fuzi.pdf>
36. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1254/125413.htm>
37. http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_542_04_A_magyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html

[gyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html](#)

38.[http://www.scolar.hu/custom/scolar/image/data/belelapozopdf/ungvari_szeps
eg%20belelapozo.pdf](http://www.scolar.hu/custom/scolar/image/data/belelapozopdf/ungvari_szeps_eg%20belelapozo.pdf)

39.[http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_542_04_A_m
agyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html](http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/2011_0001_542_04_A_m_agyar_irodalom_tortenetei_2/ch21.html)

40.<http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/alknyelv/s.htm>

41.<http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/ZsemlyeiNyugatba.pdf>